

Az ICOS (International Council of Onomastic Sciences) szerepe a névtudományban

RESZEGI KATALIN
Debreceni Egyetem, Debrecen

Absztrakt

Írásomban a Nemzetközi Névtudományi Társaság (International Council of Onomastic Sciences, röviden ICOS) célkitűzéseiről és működéséről adok egy rövid áttekintést. Ehhez elsőként a névtudomány különböző szintű szervezeteire utalok, ez alapján lehetséges ugyanis az ICOS helyzetét, feladatait és lehetőségeit megítélni. Ezt követően – az ICOS történetére is utalva – a jelenlegi szervezetet és annak működését ismertetem, külön kitérve a legfontosabb fórumaira és munkacsoportjaira, valamint a tudományos utánpótlás képzésében játszott szerepére. Végezetül a magyar névkutatóknak a Nemzetközi Névtudományi Társaságban való jelenlétére is utalok röviden.

Kulcsszavak: ICOS, Nemzetközi Névtudományi Társaság, nemzetközi névkutatás, nemzetközi névtani kongresszus, Onoma, ICOS-munkacsoportok, tudományos utánpótlás képzése.

The role of ICOS (International Council of Onomastic Sciences) in onomastic scholarship

KATALIN RESZEGI

This paper provides a brief overview of the objectives and functions of the International Council of Onomastic Sciences (ICOS). To this end, it first situates ICOS within the broader framework of name studies organizations at various levels, as this context is essential for understanding the ICOS's role, responsibilities and potential. Special attention is given to its key forums and working groups, as well as to its contribution to the training of future generations of scholars. Finally, the paper briefly touches upon the presence and involvement of Hungarian onomasticians within the ICOS.

Kulcsszavak: ICOS, International Council of Onomastic Sciences, international onomastics, international onomastic congress, Onoma, working groups of ICOS, training of young scholars.

1. A névtudomány szervezetei. Ahhoz, hogy a névtudomány különböző kérdéseivel foglalkozva a szakemberek ne egymástól elszigetelten dolgozzanak, fontos a jól működő kapcsolathálózat, de a különböző léptékű tudományos projektek megvalósításához sem nélkülözhető a kutatók széles körű összefogása és együttműködése. A mindennapokban ennek

alapvető kereteit a különböző névtudományi iskolák, egy-egy tanszék vagy kutatóintézet névtannal foglalkozó szakembereinek csoportjai biztosítják.

Egy tudományterület működése szempontjából azonban ennél átfogóbb szervezetekre is szükség van, s ezeket a szervezeteket, a szerveződések szintjeit a névtudomány jellege, illetve általánosabb célkitűzései, valamint általában véve a tudományszervezés keretei határozzák meg. Ismeretes, hogy a névkutatás a jellemző témakörei révén elsősorban nemzeti, nyelvi keretek között folyó tevékenység, de a nevek kapcsán felmerülő univerzális kérdések, illetve az összevető vizsgálatok révén feltétlenül része a nemzetközi tudományosság-nak is (vö. BENKŐ 1997: 7–8). Ezzel összefüggésben a névtudománynak – az egy intézményben együtt munkálkodó csoportokon túl – számos szervezete van, melyek különböző szinteken fogják össze a nevekkel foglalkozó szakembereket.

Igen jellemző szintjét képviselik az onomasztikai intézményi hálózatnak az egy-egy ország vagy nyelv kutatóiból álló névtudományi társaságok. Ezek egy része átfogó szerepű az adott országban, más része egy-egy szűkebb területre – egy névfajtára vagy földrajzilag kisebb területre – koncentrál (az előbbire példa a Magyar Nyelvtudományi Társaság Névtani Tagozata, az American Name Society, a Society for Name Studies in Britain and Ireland, a Deutsche Gesellschaft für Namenforschung, a Société Française d’Onomastique stb.; utóbbira a The Welsh Place-Name Society, The English Place Name Society stb.).

A szakemberek összefogásának egy átfogóbb szintjét képviselik azok a sajátos arculatú nemzetek fölötti szervezetek, amelyek még mindig nyelvi vagy földrajzi alapon jönnek létre. Itt említhető a NORNA (Nordiska samarbetskommittén för namnforskning), amely az észak-európai országok szerteágazó névtani munkálatait fogja össze; de hasonló átfogó szervezetként működik a Nemzetközi Szlavisztikai Komité Szláv Névtudományi Bizottsága (SOK) is, amelynek keretében a szláv nyelvekkel kapcsolatos névkutatás és névtani vonatkozású projektek zajlanak.

A névkutatás egyetlen általános átfogó nemzetközi szervezete az International Council of Onomastic Sciences, vagyis az ICOS (magyarul Nemzetközi Névtudományi Társaság). A továbbiakban ennek a társaságnak a célkitűzéseit, működését, főbb fórumait ismertetem, részben a társaság szabályzata és leírásai, beszámolóí, részben a saját tapasztalataim alapján. Az elmúlt években ugyanis abban a megtiszteltetésben volt részem, hogy tagja lehettem a társaság vezetőtestületének, majd három évig az ICOS elnöki pozícióját is elláthattam. (A névtudomány szervezeteiről alapos áttekintést kapunk FARKAS TAMÁS 2015-ös és 2018-as tanulmányában. Vö. még EICHLER et al. eds. 1995–1996. 1: 23–276, HAJDÚ 2003: 33, 36.)

2. Az ICOS története, célkitűzései és működése. Az ICOS-t 1949-ben alapították International Committee of Onomastic Sciences néven, s egészen az 1990-es évekig zárt tudományos szervezet, tudományos testület formájában működött, melyet az egyes országok képviselői alkottak. Székhelye a belgiumi Leuvenben, a Katolikus Egyetemen volt, s a vezetőtestület tagjai is jórészt onnan kerültek ki. Az 1990-es évek elején alakították át az ICOS-t a napjainkban ismert szervezeti struktúrára: azóta tudományos társaság formájában működik. A 2000-es évek elején a társaság központja is átkerült a svédországi Uppsalába, a Nyelv- és Néprajztudományi Intézetbe (erről bővebben l. DE STEFANI é. n., illetve VAN

LANGENDONCK 1995: 277–278). A szervezeti forma megváltoztatása azonban nem érintette az ICOS nyelvpolitikáját: a társaság a kezdetektől többnyelvű (hivatalos nyelvei az angol, a német és a francia).¹

Az újjászerveződött ICOS alapvető célja, hogy ne csupán az országok egy-két megbízott képviselőjét, hanem a világ valamennyi, nevekkal foglalkozó szakemberét összefogja. Minthogy azonban európai székhelyű és európai múltú szervezetről van szó, napjainkban is meghatározó az európai tagság aránya. Ugyanakkor a kezdetektől voltak és vannak Európán kívüli tagjai is, az észak-amerikai és ausztráliai kutatók mellett pedig újabban viszonylag nagyobb számban vannak közép- és dél-amerikai szakemberek, illetve ázsiai névkutatók is köztük.

A társaságot a háromévente választott, tizenkét főből álló vezetőtestület működteti. Ők szerveznek minden, az ICOS nevéhez kötődő eseményt, és képviselik a testületet egyéb névtani vonatkozású eseményeken is, illetve döntenek a társaságot érintő olyan ügyekben, amelyek nem érintik a társaság alapszabályát (pl. egy-egy kiemelt tudományos kutatási projekt szakmai támogatása).

A vezetőtestület működteti és tölti meg tartalommal a társaság online felületeit is, összefüggésben azzal, hogy az ICOS-nak napjainkban van egy fontos informatív, tudomány-szervező szerepe is. Ehhez a vezetőtestület tagjai gyűjtik – lehetőség szerint a világ minden tájáról – a névtani tárgyú eseményekkel kapcsolatos információkat, majd megosztják a társaság honlapján, illetve közösségimédia-felületein. Ezekon keresztül folyamatosan értesülhetünk a névtani tárgyú aktualitásokról, felhívásokról, konferenciákról, szemináriumokról, workshopokról, projektekről, könyv- és folyóirat-megjelenésekről, egyéb érdekességekről.² Ezt a célt szolgálják a testület rendszeres körlevelei és évente megjelenő terjedelmes hírlevele is. Az utóbbi az ICOS három hivatalos nyelvén ismerteti a társasággal kapcsolatos aktuális információkat, beszámol a társaságot is érintő ügyekről (például a vezetőtestület üléseiről, egy-egy új névtani szervezet megalakulásáról stb.). Közreadja továbbá a közelmúlt névtani bibliográfiáját, egybeállítva a megjelent névtani tárgyú könyvek és folyóiratok listáját elérhetőségükkel együtt, valamint listázza a közelmúlt és a közjövő konferenciáit, egyéb fórumait, határidőkkel és tudnivalókkal. Ehhez a széles körű információ-szolgáltatáshoz nélkülözhetetlen, hogy az ICOS mint átfogó nemzetközi szervezet kapcsolatot építsen ki és tartson fenn a nemzeti névtudományi társaságokkal (az együttműködő partnerek folyamatosan frissített listája az ICOS honlapján elérhető).

A Nemzetközi Névtudományi Társaság emellett szakértőként képviselteti magát más tudományterületek nemzetközi testületeinek névtani kérdésekkel foglalkozó bizottságaiban is. Az ICOS a megalakulása óta együttműködő partnere az ENSZ földrajzi nevek sztenderdizációjával foglalkozó Földrajzi Névi Szakértői Csoportjának (United Nations Group of Experts on Geographical Names, röviden UNGEGN), melynek ülésein folyamatosan részt vesz egy megbízott ICOS képviselő (vö. RAPER 1995). Együttműködő partnere az ICOS a Nemzetközi Térképészeti Társaság és a Nemzetközi Földrajzi Szövetség helynevekkel foglalkozó közös bizottságának is (Joint International Cartographic Association

¹ Noha a tudományos élet átalakulásával összefüggésben az utóbbi időben felmerült, hogy az ICOS hivatalos nyelve az angol legyen, a társaság továbbra is a többnyelvűséget preferálja.

² Hasonló informatív feladatokat lát el az e-Onomastics oldal is, melynek működtetője, Eugen Schochenmaier az elmúlt hét évben részt vett az ICOS weboldalának működtetésében is.

and International Geographical Union Commission on Toponymy). Ezek az együttműködések tükrözik a névtudomány interdiszciplináris helyzetét és egyúttal azt is, hogy a nemzetközi együttműködések szintjén ez elsősorban a helynevek kapcsán mutatkozik meg.

3. ICOS-kongresszusok. A névtudomány legnagyobb volumenű és legnagyobb presztízsű szakmai eseményei a Nemzetközi Névtudományi Társaság által szervezett Nemzetközi Névtudományi Kongresszusok (International Congress of Onomastic Sciences, rövidítve szintén ICOS). Az első kongresszust a francia névkutatás meghatározó alakja, Albert Dauzat szervezte meg 1938-ban, Párizsban (l. Kiss 1970: 24), s Párizs adott otthont a második kongresszusnak is 1947-ben. A harmadik névtudományi kongresszust Brüsszelben rendezték meg 1949-ben, s ennek során alapították meg a névkutatás nemzetközi tudományos szervezeteként az ICOS-t. Az ICOS kongresszusait azóta jellemzően háromévente rendezik meg különböző nagyvárosokban, az eddigiekben jórészt európai, ritkábban észak-amerikai városok egyetemének vagy akadémiainak a szervezésében. A kongresszusok rendre háromnyelvűek, az ICOS hivatalos nyelveinek megfelelően (angol, francia, német); emellett esetlegesen a konferencia helyszínének nyelveivel bővíthet ez a kör.

A kongresszusokat mindig egy központi témával hirdetik meg, s az előadások zöme ehhez kapcsolódik. Korábban ez többnyire egy-egy szűkebben meghatározott tematikát jelentett, például víznevek, névrétegek, hegynevek (vö. Kiss 1970: 24, 1989), az utóbbi időben azonban a névhasználat vagy a névtudomány egy aspektusára, aktuális problematikára koncentrált általánosabb, átfogóbb érvényű témákban rendezik meg őket (pl. névkutatás és fenntarthatóság, lokalitás és globalitás a nevek világában, nevek a mindennapokban, nevek és környezetük, a névtudomány és más tudományterületek interakciója stb., vö. FARKAS 2015: 26–27, ill. az ICOS honlapján³).

Ezek a kongresszusok széles körű áttekintést nyújtanak az adott időszak névkutatásáról, a névkutatást is meghatározó általánosabb elméleti irányzatokról, a felmerülő új tudományos kérdésekről, új elméletekről, módszertani kérdésekről, különböző keretek között folyó tudományos projektekről stb. A kongresszusok és a konferenciák, workshopok, szemináriumok ezen túl a tudományos kapcsolatépítés, a szakmai együttműködés szempontjából igazán jelentősek. Ezek közül az ICOS-kongresszus mind a résztvevők, mind a részt vevő országok, tudományos központok nagy száma, s ebből adódóan a nézőpontok változatosága miatt is kiemelkedik.

A kongresszusok emellett általánosabb, többeket érintő aktuális kérdések megvitatására is kiváló lehetőséget adnak. A 2021-es krakkói kongresszus keretében például egy olyan érdekes kerekasztal-beszélgetés is zajlott, amely jól tükrözi a névkutatás új lehetőségeit és kihívásait. A téma szakértői és a kérdéskörben érintett névtani szakemberek „a helynevek és az Open Data összefüggéseiről, illetve a nyílt adatok mibenlétéről, felhasználhatóságáról, jelentőségéről” beszélgettek, s az összekapcsolt nyílt adatok (linked open data) koncepcióját vitatták meg (vö. FARKAS–HAUBER 2021: 211).

Az ICOS-kongresszusok jelentősége tehát tudományos szempontból vitathatatlan, de több más vonatkozásban is lényeges hozzáadéka vannak. Helyet adnak többek között a névtudományi folyóiratok szerkesztőinek háromévente megrendezett találkozási fórumának, amely a tudományterület publikációs politikájának működése szempontjából fontos, de a névkutatók más testületeinek, munkabizottságainak is ülésezési alkalmat biztosítanak. A kongresszusok emellett az ICOS működtetése szempontjából is alapvetőek, hiszen ennek keretében

³ <https://icosweb.net/icos-congresses> (2024. 12. 10.)

rendezik meg az ICOS közgyűléseit, melyen egyrészt megválasztják a társaságot a következő három évben irányító testület tagjait, másrészt döntenek minden, a teljes szervezetet érintő kérdésben. A közgyűlésen valamennyi ICOS-tag részt vehet és szavazhat.

A Nemzetközi Névtudományi Társaságnak a kezdetektől célja az is, hogy Európán kívüli helyszínek is időről időre bekapcsolódjanak egy-egy konferencia szervezésébe, azaz hogy nemcsak a résztvevőket, hanem a helyszíneket tekintve is hangsúlyosabban érvényesüljön a nemzetköziség. Noha az utóbbi idők gazdasági és tudománypolitikai körülményei között ez nem egyszerűen valósítható meg, mégis fontos törekvésről van szó, mert így válhat igazán a névtudomány átfogó szervezetévé az ICOS, és ténylegesen világkongresszussá a névtani seregszemléje.

4. Onomastics Online. A névtan interdiszciplináris helyzetének az előtérbe helyezése, illetve a társtudományok eredményeinek a névkutatókkal való megismertetése a célja az ICOS legutóbbi kezdeményezésének, a 2022 elején Onomastics Online címmel indított online előadás-sorozatnak. A kezdeményezés hátterében emellett az állt, hogy lehetőséget biztosítson tudományos összefüggésekre a 2020-as évek elején a világjárvány okozta lezárások és a személyes találkozások korlátozottsága ellenére; az előadás-sorozat azonban a korlátozások eltörlése után is népszerű maradt.

Az előadók kiválasztását alapvetően befolyásolja, hogy az események a nevekkel foglalkozás interdiszciplináris helyzetét reprezentálják. Ezért az előadás-sorozatban a hagyományos értelemben vett névtan képviselői mellett az eddigiekben a földrajztudományon belül napjainkban markáns új irányvonal, a kritikai helynévtan képviselői, az antropológia, a kognitív nyelvészet, a térképészet, az idegennyelv-oktatás stb. szakemberei egyaránt helyet kaptak, s az előadók lényegében a világ minden tájáról „érkeztek”. Az előadások bemutatják az adott területen újabban meghatározó trendeket, kiemelkedő projekteket és eredményeket, illetve a névtani ismeretek alkalmazásának lehetőségeit. A jól ismert nyelvek mellett több előadás is kapcsolódott a tudományos kutatásba csak a legutóbbi időkben bevont jelnyelvekhez. Ez a kutatási irány azért is nagyon érdekes, mert a nevekről a hangzónyelvek révén tett megállapításokat árnyalhatják egy másik modalitásban működő nyelvről feltárt eredmények.

Az előadásokról felvétel készül, amely hozzáférhető az ICOS honlapján és YouTube-csatornáján,⁴ és akár tájékozási, akár oktatási céllal szabadon megtekinthető. Az efféle kezdeményezések – a rendszeres „találkozások” révén – erősíthetik a különböző országok névkutatói közötti kapcsolatot, lehetőséget teremtenek a szakemberek számára új kutatási ötletekkel megismerkedni, és általában véve a tudományos horizont tágítása szempontjából is lényegesek.

5. Onoma. Az ICOS az eddig ismertetett fórumok mellett színvonalas nemzetközi publikációs lehetőséget is biztosít a névkutatók számára. A társaság már a megalakulását követő évben, 1950-ben létrehozta és azóta is megjelenteti az Onoma című nemzetközi névtani periodikát, amely hosszú időn keresztül elsősorban bibliográfiai és információs kiadványként működött, így ekkoriban megjelent számai „az egyes országok névkutatásának egyfajta krónikájaként is kezelhetőek” (FARKAS 2015: 28). Az 1990-es évektől – az ICOS átszervezésével együtt – az Onoma is átalakult hagyományos értelemben vett, évi

⁴ <https://icosweb.net/onomastics-online> (2024. 12. 10.)

megjelenésű, szaktanulmányokat és ismertetéseket közreadó folyóirattá, amelynek tematikus és általános számai is vannak. A folyóirat szerkesztőbiztossága is kibővült annak érdekében, hogy minél több nyelvterületről és tudományterületről érkező írásnak helyet tudjanak adni (vö. FELECAN–BUGHEȘIU 2023: 545–546). A folyóirat az ICOS hivatalos nyelvein (angol, francia, német) közöl írásokat, az absztraktok pedig háromnyelvűek. Az egyes köteteket az ICOS tagjai térítésmentesen kapják meg. A 2010-es évek közepén a folyóirat kiadót is váltott, azóta open access kiadványként működik, s a 2015-ös kötettől kezdődően számai online is elérhetők. (A folyóiratnak az utóbbi egy évtizedben való működtetéséről, eredményeiről részletesebben olvashatunk a folyóirat jelenlegi főszerkesztője és titkára, OLIVIU FELECAN és ALINA BUGHEȘIU 2023-as áttekintő és perspektivikus tanulmányában.)

Napjainkban a folyóiratok rangjának megítélésében nem csupán a tartalom számít, hanem az is, hogy jegyzik-e az adott periodikát különböző adatbázisokban. A folyóiratok egységes értékelése, a természettudományokra kialakított szempontok kiterjesztése, az általánosan elvárt indexálás több szempontból vitatható, ennek ellenére egyre erőteljesebben érvényesül ez az eljárás. Az új elvárásoknak megfelelően ma már az Onoma indexálva van a ERIH Plus, CrossRef, WorldCat, valamint az EBSCO adatbázisában, jelenleg pedig folyamatban van a Web of Science és a Scopus adatbázisban való indexálása is.

6. ICOS-munkacsoportok. Az ICOS keretein belül több speciális irányultságú munkacsoport is működik. Az 1990-ben alakult Terminológiai munkacsoport (ICOS Terminology Group) célja a névtudományi terminológia kidolgozása és egységesítése a névkutatás alapvető területein, azaz a személynévkutatás és a helynévkutatás terén, illetve egyéb területeken is. Ez nagyban segíti a nevekkel foglalkozó, de különböző tudományágak képviselőinek munkáját, illetve a nemzetközi publikációk elkészítését. A munkacsoport az eddigiekben elkészítette és honlapján közzétette a névtani kulcsfogalmak listáját angol, német és francia nyelven, majd további közel húsz nyelven (l. a honlapon⁵). Legújabban megkezdődött a terminuslisták bővítése, új terminusokkal való kiegészítése. Ez a kutatók munkájának megkönnyítése mellett azért is jelentős, mert az ICOS együttműködő partnere az International Standardization Organization nevű testületnek, illetve az Infotermnek, amelyek általában véve foglalkoznak a terminusok sztenderdizálásával, s a névtan vonatkozásában a közeljövőben számítanak az ICOS terminológiai munkacsoportjának a munkájára.

Az ICOS-nak emellett működik két további munkacsoportja. Az Onoma átalakulását követően, az 1990-es évek végére mind égetőbben jelentkezett az átfogó névtani bibliográfiák hiánya; ennek megoldására alakult 2003-ban a Bibliográfiai munkacsoport (ICOS Bibliography Group), amely több-kevesebb sikerrel másfél évtizeden keresztül eredeti céljainak megfelelően működött (vö. GERRITZEN–VAN DALEN 2005, ill. az ICOS honlapján⁶). Minthogy azonban napjainkban jelentős számú publikációs adatbázis érhető el a kutatók munkáját segítő, a munkacsoport az elmúlt években újratervezte tevékenységét: többek között különböző nyelvek és térségek névtani szakmunkáit, jelentősebb témaköröit tekinti át és publikálja szemlecikkekben (FARKAS–HAUBER 2021: 212). Emellett a munkacsoport újabbban a névtani folyóiratok indexálása kapcsán felgyűlt tapasztalatokkal segíti a további folyóiratokat a hosszadalmas és bonyolult eljárásokban. Az ICOS-nak ugyanis alapvető célja az is, hogy a társasághoz nem kötődő különböző névtani publikációs fórumok rangját is minél

⁵ <https://icosweb.net/about-icos/icos-terminology-group> (2024. 12. 10.)

⁶ <https://icosweb.net/about-icos/icos-bibliography-group> (2024. 12. 10.)

nagyobb arányban elismertessék a tudományosságban, ezáltal ugyanis nő a tudományterület egészének a presztízse is.

2024-ben alakult az ICOS legújabb munkacsoportja, a Helynévi munkacsoport (ICOS Working Group on Toponymy). Létrehozását az motiválta, hogy közelebb hozza egymáshoz a helynevekkel foglalkozó szakembereket. A helynevekkel ugyanis igen különböző tudományterületek képviselői foglalkoznak: e nyelvi elemek a nyelvészet mellett a földrajznak, a térképészetnek, valamint ezek alkalmazott ágainak, így többek között a névsztenderdizációnak is tárgyai, s újabban a földrajztudományon belül a kritikai helynévtannak központi elemei. Ezek a tudományterületek azonban egészen másként, eltérő fogalomkészlettel és közelítésmóddal viszonyulnak a helynevekhez, s a módszertanuk is sokféle. Az eredményes együttműködés szempontjából éppen ezért fontos a különböző tudományterületek képviselői számára kommunikációs lehetőséget biztosítani; ezt a célt tűzte ki maga elé a munkacsoport (1. az ICOS honlapján⁷).

7. Utánpótlásképzés. A Nemzetközi Névtudományi Társaság kitüntetett figyelmet fordít a tudományos utánpótlás képzésére. A nevek iránt érdeklődő fiatal kutatóknak saját szervezetük van az ICOS-on belül: a fiatal kutatók hálózata (ICOS Young Scholar Network). Ennek célja, hogy segítse a fiatal szakembereknek a nemzetközi névkutatói közösségbe való beilleszkedését; ehhez különféle eseményeket is szerveznek számukra. A hálózatnak saját levelezőlistája van, és saját közösségimédia-felületet működtetnek. A fiatal kutatók a társaság közgyűlésén választják meg képviselőjüket, aki tagja lesz az ICOS vezetőtestületének.

Az utánpótlásképzés szempontjából óriási jelentőségű kezdeményezés a névkutatással foglalkozó hallgatók számára szervezett nyári egyetem, amelynek megrendezése és finanszírozása egyaránt az ICOS feladata. Az egyhetes nyári egyetemre a világ bármely pontjáról jelentkezhetnek névtan iránt érdeklődő doktoranduszok és posztdoktorok, akik a számukra szervezett előadások, illetve workshopok, szemináriumok formájában különböző névtani témákba nyernek betekintést, vagy egy-egy névtani téma feldolgozásában, tanulmányírásban segítik őket az előadók, szemináriumvezetők. Két sikeres nyári egyetem már lezajlott az elmúlt időszakban. Az elsőnek 2019-ben a Helsinki Egyetem adott otthont, a másodikikat a Glasgow-i Egyetemen szervezték meg 2023-ban (1. az ICOS honlapján⁸). A helsinki nyári egyetem résztvevői az *Onoma* 54. számában jelentethették meg tanulmányaikat (vö. HÄMÄLÄINEN 2019).

8. Magyar jelenlét az ICOS-ban. Az 1949-ben megalakult és 1993-ig tudományos testületként működő International Committee of Onomastic Sciences tagsága meghívás vagy választás útján állt össze. Magyarországot Kniezsa István, Bárczi Géza, Kálmán Béla és Benkő Loránd képviselte a szervezetben (vö. HAJDÚ 2003: 36).

A magyar szakemberek a korai időszakot leszámítva folyamatosan részt vesznek az ICOS-kongresszusokon is, újabban már jellemzően több egyetemről és meglehetősen szép számban; s egyúttal rendszeresen tudósítanak is a nemzetközi névkutatás eredményeiről, trendjeiről stb. (összefoglalóan l. HOFFMANN 2003: 25–26, 2005-től pedig a Névtani Értesítő beszámolóiban). Emellett már az 1980-as években felmerült a kongresszus magyarországi rendezésének lehetősége, erre azonban anyagi és szervezési nehézségek miatt végül nem

⁷ <https://icosweb.net/icos-working-group-on-toponymy/> (2024. 12. 10.)

⁸ <https://icosweb.net/icos-young-scholar-network/> (2024. 12. 10.)

került sor. A 2010-es években újra felmerült ez a szándék, és 2017-ben valóban Magyarország, konkrétan pedig a Debreceni Egyetem rendezte meg az ICOS-kongresszust (vö. TÓTH 2017).

A legutóbbi időben az ICOS testületeinek, munkacsoportjainak a munkájába is bekapcsolódtak a magyar névkutatók. Aktívan részt vállalnak a munkacsoportok tevékenységében: jelenleg Farkas Tamás a Bibliográfiai és a Terminológiai munkacsoport tagjaként, Bölcskei Andrea a Terminológiai munkacsoportban képviseli a magyar névkutatást, a 2024. évi alakulású helynévi munkacsoport munkájához Bölcskei Andrea, Wendl Dávid és jómagam mellett Romániából Bartos-Elekes Zsombor is csatlakozott. Az elmúlt évtizedben a vezetőtestületnek is tagja volt magyar szakember: Tóth Valéria 2014–2019 között vett részt a vezetőtestület munkájában, jómagam 2019-ben váltottam őt, majd 2021–2024 között az elnöki tisztséget láttam el. A 2024-es közgyűlésen Györffy Erzsébetet választották be a vezetőtestület tagjai közé. Mindez egyértelműen a magyar névkutatás magas nemzetközi presztízsét jelzi.

Hivatkozott irodalom

- BENKŐ LORÁND 1997. Névtudományunk (Megnyitó az V. Magyar Névtudományi Konferencián). In: B. GERGELY PIROSKA – HAJDÚ MIHÁLY szerk., *Az V. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai (Miskolc, 1995. augusztus 28–30.)* 1–2. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 209. Magyar Nyelvtudományi Társaság – Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Intézet, Budapest–Miskolc. 1: 5–9.
- EICHLER, ERNST – HILTY, GEROLD – LÖFFLER, HEINRICH – STEGER, HUGO – ZGUSTA, LADISLAV eds. 1995–1996. *Namenforschung / Name Studies / Les noms propres. Ein internationales Handbuch zur Onomastik / An International Handbook of Onomastics / Manuel international d'onomastique*. Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft 11. 1–2. Walter de Gruyter, Berlin – New York.
- FARKAS TAMÁS 2015. A nemzetközi névkutatás és magyar kapcsolatai. In: FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest. 23–47.
- FARKAS, TAMÁS 2018. Onomastics Today. An International Overview. *Onomastica Uralica* 14: 5–14.
- FARKAS TAMÁS – HAUBER KITTI 2021. Beszámoló a 27. Nemzetközi Névtudományi Kongresszusról. *Névtani Értesítő* 43: 207–213. <https://doi.org/10.29178/NevtErt.2021.13>
- FELECAN, OLIVIU – BUGHEȘIU ALINA 2023. Managing Onoma, the Journal of ICOS. A Multidisciplinary Approach. In: BIJAK, URSZULA – SWOBODA, PAWEŁ – WALKOWIAK, JUSTYNA eds., *Onomastics in Interaction With Other Branches of Science. Proceedings of the 27th International Congress of Onomastic Sciences 3. General and Applied Onomastics. Literary Onomastics. Chrematonomastics. Reports*. Jagiellonian University Press, Krakow. 541–557. <https://doi.org/10.4467/K7478.47/22.23.17753>
- GERRITZEN, DOREEN – VAN DALEN, KARINA 2005. The ICOS Internet Bibliography. A progress report. <https://www.meertens.knaw.nl/meertensnet/wdb.php?sel=138936> (2024. 12. 10.)
- HAJDÚ MIHÁLY 2003. *Általános és magyar névtan. Személynevek*. Osiris Kiadó, Budapest.
- HÄMÄLÄINEN, LASSE 2019. Young Scholars of Onomastics. Introduction to the volume. *Onoma* 54: 7–13. <https://doi.org/10.34158/ONOMA.54/2019/1>
- HOFFMANN ISTVÁN 2003. *Magyar helynévkutatás. 1958–2002*. A Magyar Névarchívum Kiadványai 7. Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszék, Debrecen.

- KISS LAJOS 1970. Az európai névtudomány fontosabb eredményei. In: KÁZMÉR MIKLÓS – VÉGH JÓZSEF szerk., *Névtudományi előadások. II. Névtudományi Konferencia. Budapest 1969.* Nyelvtudományi Értekezések 70. Akadémiai Kiadó, Budapest. 16–26.
- KISS LAJOS 1989. Az európai névtudomány utóbbi másfél évtizede. In: BALOGH LAJOS – ÖRDÖG FERENC szerk., *Névtudomány és művelődéstörténet. A IV. magyar névtudományi konferencia előadásai Pais Dezső születésének 100. évfordulóján (Zalaegerszeg, 1986. október 8–10.).* A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 183. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest. 18–31.
- VAN LANGENDONCK, WILLY 1995. International onomastic organizations. Activities, journals, and collections. In: EICHLER, ERNST – HILTY, GEROLD – LÖFFLER, HEINRICH – STEGER, HUGO – ZGUSTA, LADISLAV eds. 1995–1996. *Namenforschung / Name Studies / Les noms propres. Ein internationales Handbuch zur Onomastik / An International Handbook of Onomastics / Manuel international d'onomastique. Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft II.* 1–2. Walter de Gruyter, Berlin – New York. 1: 277–280. <https://doi.org/10.1515/9783110114263.1.1.277>
- RAPER, PETER E. 1995. The United Nations Group of Experts on Geographical Names (UNGEGN). In: EICHLER, ERNST – HILTY, GEROLD – LÖFFLER, HEINRICH – STEGER, HUGO – ZGUSTA, LADISLAV eds. 1995–1996. *Namenforschung / Name Studies / Les noms propres. Ein internationales Handbuch zur Onomastik / An International Handbook of Onomastics / Manuel international d'onomastique. Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft II.* 1–2. Walter de Gruyter, Berlin – New York. 1: 281–287. <https://doi.org/10.1515/9783110114263.1.1.281>
- DE STEFANI, ELWYS é. n. Notes on the history of ICOS. <https://icosweb.net/about-icos/brief-history/> (2025. 07. 29.)
- TÓTH VALÉRIA 2017. Egy kongresszus szervezésének tapasztalatai. A 26. Nemzetközi Névtudományi Kongresszus. *Névtani Értesítő* 39: 149–154.

RESZEGI KATALIN

egyetemi docens; Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Magyar Nyelvtudományi Intézet, Magyar Nyelvtudományi Tanszék; Debrecen

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4443-3284>, e-mail: reszegi.katalin@arts.unideb.hu

